

Ligboxenstal niet meer vanzelfsprekend door toename maatschappelijke betrokkenheid

Innovatief met koe en stal

Een koeientuin, een mestveegmachine en isolatiemateriaal uit gras. Een lustrumbijeenkomst van de stichting Courage toonde dat er volop initiatieven leven in de melkveesector die in dienst staan van melkveehouder, koe en vooral ook de samenleving.

tekst **Jaap van der Knaap**

'Het is heel normaal dat de uitwerking van een grensverleggend idee naar grootschalige toepassing in de praktijk ongeveer twintig, dertig jaar duurt.' De uitspraak van Marko Hekkert, professor dynamiek en duurzame innovatie aan de universiteit van Utrecht, zorgde even voor beroering bij de bezoekers van de lustrumbijeenkomst van Courage in Utrecht.

Moet er echt zo lang gewacht worden op de praktische uitvoerbaarheid van de ideeën van de innovatiestichting Courage? Wanneer het aan projectleider Carel de Vries ligt niet. De vijf jaar dat Courage

bestaat hebben hem geleerd dat er juist voor veel ideeën in de melkveesector al snel belangstelling is vanuit het bedrijfsleven. 'Kijk naar het project Grassa, waarin eiwit uit gras wordt gewonnen. Daar wordt nu gekeken wat de mogelijkheden zijn om een van de producten te gebruiken als isolatiemateriaal. Dankzij Courage zetten we de melkveehouderij als innovatieve sector op de kaart.'

Eiwit uit herfstgras

Het basisidee achter het project Grassa is om uit gras kunstmatig het eiwit te winnen. Daardoor kan de koe gevoerd wor-

den met eiwit uit eigen omgeving en is sojaeiwit afkomstig uit Brazilië overbodig. Vooral voor de grote hoeveelheden lastig te benutten herfstgras lijkt het project interessant. Een eerste praktijkopstelling in Friesland toont aan dat de grootste energiebehoefte zit in het ontsluiten van gras via verhitte en dat het eiwit redelijk goed te winnen is uit de grassappen.

Voor het gedroogde restproduct, de grasvezel, wordt nu afzetmarkt gezocht. 'Het is een mooi voorbeeld van een project dat moeizaam van start is gegaan, maar dat inmiddels ook geld van buiten de sector krijgt', vindt Siem Jan Schenk, LTO-vakgroepvoorzitter melkveehouderij. LTO startte vijf jaar geleden samen met het Productschap Zuivel de stichting Courage om grensverleggende ideeën in de melkveesector te stimuleren. Een belangrijk onderdeel van Courage vormen innovatieve stalontwerpen, omdat volgens Schenk de ligboxenstal door een veranderende samenleving al lang niet meer vanzelfsprekend is. 'Het project Cowfortable kijkt naar schaalvergroting in de melkveehouderij zonder daarbij de maatschappelijke consequenties uit het oog te verliezen.'

Een van de onderdelen van het project is de zogenoemde koeientuin, een stal ontworpen door hovenier Jan Pape, waarin koeien vrij rondlopen. Beplanting zorgt naast beschutting ook voor een mooi aanzicht. Het ontwerp roept vragen op over praktische toepasbaarheid, maar dat vormt voor de onderzoekers juist een interessante uitdaging. In Gelderland wordt inmiddels een nieuw vloertype ge-

In een 'koeientuin' lopen de koeien vrij rond in een ruimte zonder ligboxen

test waarbij de urine door een doek heen sijpelt en wordt afgevoerd. De mest moet dagelijks met een soort veegmachine worden verwijderd.

Voor het schoonmaken en -houden van het doek zorgt nog voor de nodige hoofdbreken, maar De Vries omarmt het idee achter de Koeientuin. 'Dit is een nieuwe manier van het houden van koeien die zorgt voor veel transparantie naar de maatschappij. De consument woont om de hoek; maatschappelijk draagvlak is steeds belangrijker.'

Koe in natuurgebied

Bij het project ZuivelNatuur is er helemaal veel ruimte voor melkvee. Het idee achter Zuivelnatuur is melk produceren in natuurgebieden en een speciale afzetmarkt creëren voor het eindproduct.

Nico Verduijn, momenteel vooral schapenhouder, is een van de deelnemers. Uitgangspunt voor Verduijn is dat de koe goed verzorgd wordt. 'Natuur is een breed begrip, niet alle gronden zijn geschikt. Je moet wel zorgen dat de verse koeien voldoende energie krijgen en op de goede percelen lopen.'

Veel aandacht voor de koe zelf is er ook bij het onderzoekstraject 'weerbaar vee', waarbij naast CRV ook zelfstandig adviseur Geart Benedictus is betrokken. 'De veehouderijsector heeft behoefte aan dieren die weinig tijd kosten en dus niet ziek zijn. Maar hoe weet je nu of een koe vatbaarder is voor een aandoening? Daar is vooral veel fundamenteel onderzoek voor nodig. Het ultieme doel is dat je in de melkput via de melkmeter een seintje krijgt over hoe de weerstand is van een bepaalde koe.'

Het onderzoek is, net als veel onderzoeken van Courage, niet alleen voor melkveehouders, stelt Benedictus. 'De maatschappij omarmt de koe. De consument vindt het een prachtig beest, alleen is het jammer dat ze niet twee keer zo lang meegaat.' |

Gerben Bouma, melkveehouder te Gorredijk:

'In de stierkeuze houd ik er rekening mee dat de koeien vlot en makkelijk moeten melken in de robot. Als je melkt met een hoge bezetting word je veel meer geconfronteerd met het nadeel van luie koeien.' (NO)

Joyce Roodnat, wandeljournaliste:

'Bij de Ankeveense Plassen. Een eentonig graslandstukje. Alhoewel, dat snoer lakenvelders die in de plotseling hevige regen achter elkaar aan lopen, is spectaculair.' (NW)

Agnes van de Ven, melkveehouder te Gasselternijveen:

'Melk is lekker en gezond.' (NO)

Hette Bouma, manager kaasfabriek te Dronrijp:

'Nederland staat nog steeds op de eerste plaats in de wereld, zeker als het gaat om natuurkazen. Daar heeft de consument extra geld voor over. Ook de buitenlandse consument.' (AgD)

Henk Oosterink, melkveehouder te Angeren:

'We letten steeds meer op vruchtbaarheid, celgetal en gehalten. Voor de economie telt dat zwaar mee.' (HI)

Tonny Berends, melkveehouder te Warnsveld:

'Ik moet nog zien of de melkproductie in Nederland naar 14 miljard kilo in 2020 door-

groeit. Het zou wel eens minder snel kunnen gaan, aangezien ongeveer de helft van de veehouders boven de 55 jaar is. Het wordt voor de jonge boeren een hele klus om hun productie over te nemen.' (AgD)

Jelle Zijlstra, projectleider bedrijfsmanagement Wageningen UR:

'Natuurlijk zijn er situaties waarin je met de nieuwste technieken meer koeien kunt houden. Een boer met twee robots die al het werk uitbestedt, kan misschien wel 125 koeien rondzetten. Maar er is een grens waarboven extra handen toch echt nodig zijn.' (GJ)

Jan de Vries, voormalig veehandelaar te Hoornsterzwaag:

'Bar ver over de grens sprak ik niet. Maar dat is ook niet nodig in de veehandel. Met koeien slaagt het snel. Wanneer je de bedragen weet, kom je een heel eind. Je moet lef hebben en handig zijn. En vooral woord houden.' (LC)

Nynke de Vries, vleesveehouder te Fochteloo:

'Geef je de blonde d'Aquitaine-koe de pittige graskuil voor de melkkoe te eten, dan groeit hij geen pond, maar raakt hij onmiddellijk aan de schijterij.' (Fp)

Marcus Huibers, culinair publicist:

'Zeg maar gerust dat ik een hardnekkige vleesverslaving heb. Of beter gesteld: een beestverslaving. Een wereld zonder dierlijke eiwitten, ik zie het eerlijk gezegd niet voor me. Stel je toch eens voor, zeg.' (dV)

Lambert Smits, melkveehouder te Coevorden:

'Nu ze eenmaal zo ver is houd ik Hilda 28 de hand een beetje boven het hoofd. Zo'n oude koe en zoveel gegeven. Dat celgetal krijgen we niet meer omlaag. Nou, dat is dan maar zo.' (Bo)

Jos Goebbels, voorzitter Centrale Organisatie voor de Vleessector:

'Koeien zijn ineens de klos, ja. Maar elk dier dat groenvoer eet, stoot gas uit. De mens ook. Ik zou wel eens willen weten hoeveel dat bijdraagt aan het broeikas-effect.' (dV)

Frank De Cock, melkveehouder te Sint-Laureins:

'Ons jongvee gaat op dit bedrijf niet noemenswaardig naar buiten, hoogstens eens op de huis-kavel. Het enige dat goed groeit bij jongvee ver van de deur, is het haar.' (Mb)

Jan Thomas Vos, melkveehouder te Godlinze:

'Ik stel zo veel eisen dat ik voor het bereiken van het fokdoel een leven lang kan blijven fokken.' (Bo)

Jan Bloemert, bedrijfsleider Waiboerhoeve te Lelystad:

'Op een robotbedrijf moeten de koeien het zelf doen. De dieren die slechter naar de robot komen, geven minder melk en de sterkere dieren blijven dan ook over. De selectie gaat veel sneller dan op een bedrijf met een melkstal.' (Mm)

Bronnen: Agrarisch Dagblad (AgD), Frieslandpost (Fp), Nieuwe Oogst (NO), Holstein International (HI), NRC Weekblad (NW), Leeuwarder Courant (LC), de Volkskrant (dV), Gibo Journaal (GJ), Boerderij (Bo), Melkveemagazine (Mm), Melkveebedrijf (Mb)